

**Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №8
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«16» мамырға 2024 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «15» мамыр күні 20 сағаттан «16» мамыр күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 15.05.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Есбусинова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «16» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (9-14 мм), кешке кей уақытта қатты (15-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-батыс бағыттан соғатын жел солтүстік-батыс бағытқа ауысады 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22, кешке кей уақытта 27 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 14-19 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 9-14 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батыс бағытқа ауысады 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-8 мм), найзағай. Оңтүстік-батыс бағыттан соғатын жел солтүстік-батыс бағытқа ауысады 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 20-25 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, дауыл. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 14-19 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 9-14 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (4-17 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 13-18 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (4-17 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 13-18 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай, дауыл. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 13-18 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай, дауыл. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 18-23 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан, Солтүстіктен жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 15-20 градус жылы.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-8 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 17-22 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыстан, солтүстіктен жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, кей жерлерде 8, күндіз 17-22, кей жерлерде 26-31 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), кей уақыттарда қатты жаңбыр (15 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, кей жерлерде 3 жылы, күндіз 17-22, кей жерлерде 12 градус жылы.

2024 жылғы 15 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Мыңжылқы ГБ – Кіші Алматы ө., Тұйықсу а/б – Кіші Алматы ө., Сарысай ө. сағасынан төмен – Кіші Алматы ө., Көлден 1.1 км биіктіктегі – Үлкен Алматы ө., Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары – Үлкен Алматы ө., сағасы – Терісбұтақ ө., Таутурген а. – Түрген ө., Есік қ. – Есік ө. және Талғар қ. – Талғар ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 6 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 3 °С-тан 24 °С оң мән аралығында. 15 мамыр күні сағат 5-те нөлдік изотерма 4650 м биіктікте болды.

**2024 ж. "15" мамырдағы
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктігі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 14.05	Мин. 15.05	08 сағ. 15.05	Күндіз 14.05	Түнде 15.05	Орт. 14.05	08 сағ. 15.05	Орт. 14.05	Макс. 14.05	08 сағ. 15.05		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	12	3.1										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			3.0			254	254				+1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			12.0			547	548				+2	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	19.4	13.2										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			18.0			267	267	1.62	1.81	1.61	+2	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			18.0			114	112				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			18.0			69	69	0.56	0.56	0.56	0	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			14.0			194	193	2.87	2.96	2.78	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			21.0			259	258				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			11.0			312	311	39.8	64.8	32.6	+2	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			19.0			280	281				+2	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			15.0			89	87				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			18.0			285	284	3.02	3.52	3.41	0	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			24.0			218	219	1.48	1.48	1.54	+1	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			24.0			289	290	5.02	5.18	5.18	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			24.0			124	123	12.35	15.40	11.70	+6	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			22.0			217	218				+2	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			24.0			194	195				+2	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	16.5	9.6				17	5				-20	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ*													
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				12.0			266	265	22.17	22.61	21.73	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ							129	132	4.37	5.16	4.75	+8	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«16» мамырға 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 4650 м биіктікте болды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (9-14 мм), кешке кей уақытта қатты (15-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Іле Алатауында қарқынды, ұзақ жауын-шашын жауған кезде сел түзілуі мүмкін. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін, жауын-шашын мөлшері критериалды мәннен асқан кезде дауылды ескерту беріледі. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Күнгеі Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-8 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (4-17 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Қарқынды, ұзақ жауын-шашын жауған кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Талас Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (4-17 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Қарқынды, ұзақ жауын-шашын жауған кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Түркістан	Талас Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	

Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-8 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), кей уақыттарда қатты жаңбыр (15 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Қарқынды, ұзақ жауын-шашын жауған кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері	Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдылығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері	Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы	Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы	Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік	Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу
	Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы	Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ	Қауіптілік жоқ	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.